

PRESIDENT JUAN PERÓN, PERÓNISMEN OCH FÖRENTA STATERNA

Av fil. lic. BIRGER SWEDENBORG

GENERAL Juan Domingo Peróns uppstigande till Argentinas presidentdiktator har varit en betydelsefull faktor i det senaste decenniets världspolitik, men det oaktat har förvånansvärt litet skrivits både om generalen och hans rörelse, som dock kan komma att innebära ett hot mot det av Förenta staterna sedan Roosevelts makttillträde 1933 uppbyggda säkerhetssystemet på västra halvklotet. Från amerikansk sida har man främst behandlat den argentinska neutralitetspolitiken under andra världskriget. Både den kände f. d. understatssekreteraren Sumner Welles' bok »Where are we heading?» (Harper & Bros., New York 1946) och f. utrikesministern Cordell Hulls memoarer »The Memoirs of Cordell Hull» (Macmillan, New York, svensk övers. »Minnen», Natur och Kultur 1949) behandla ingående detta ämne. Man kan även peka på den kände journalisten John Gunthers bok »Inside Latin America» (Hamish Hamilton, London 1942), som visserligen skrevs före Peróns framträdande men å andra sidan är en god källa för kännedom om Argentinas politiska och sociala förhållanden fram till 1941. På svenskt håll har Svensk Tidskrift i artikeln »Det argentinska folket accepterade fascismen av fri vilja» (1946 häfte 5) givit den närmaste bakgrunden till Peróns val till president 24 februari 1946, och Dagens Nyheters chefredaktör professor Herbert Tingsten har i »Revolutionernas arvtagare» (Bonniers 1950) skildrat sina intryck från en resa i Sydamerika, främst Peróns Argentina.

Först 1951 utkom i Amerika en bok, som ger en samlad bild av Perón och perónismen. »The Peron Era» (Columbia University Press) har till författare dr *Robert J. Alexander*, assistant professor of economics vid Rutgers University. Dr Alexander är synnerligen förtrogen med Sydamerika och har tidigare publicerat flera arbeten om den latinamerikanska arbetarrörelsen. Under 1946 och 1947 företog han vidsträckta resor i Sydamerika och kom härunder

i personlig kontakt med arbetsledare och politiker i Argentina tillhörande Peróns både anhängare och motståndare. Sina intryck härifrån har han kompletterat med annat material, särskilt en rapport, som avgavs av en delegation från American Federation of Labor efter ett besök i Argentina januari 1947. Alexanders bok förtjänar ett högt vitsord ej minst genom att han trots sin kritiska inställning till Perónregimen ej söker förringa dess positiva sidor.

Dr Alexander börjar med att framhålla, att Peróns ställning som de argentinska arbetarnas idol ej kan förstås annat än mot bakgrunden av utvecklingen under de två decennier, som föregingo statskuppen 4 juni 1943, vilken realiter förde honom till makten. Under Argentinas första sekel som fri stat hade landet styrts av en godsägaroligarki, som de facto tillsatte både president och kongress (jfr omnämnda art. i Sv. T.). 1916 ägde det första verkligt fria valet rum, varvid det radikala partiets ledare Ipótito Irigoyen blev president. Under de närmaste 14 åren upplevde Argentina den kanske mest demokratiska perioden i sin historia. Men redan september 1930 störtades Irigoyen genom en militärrevolt. Det förtjänar framhållas, att flera av de män, som spelade en ledande roll 4 juni 1943, såsom Juan Perón och Pedro Ramírez, även togo verksam del i revolten 1930. Under perioden 1930—1943 låg makten sedan i händerna på en konservativ oligarki, som emellertid alltmera korrumpades. Denna korruption var en av de faktorer, som beredde väg för Perónismen. Andra voro utvecklingen inom arbetarklassen, vars djupa led grepos av en allt starkare letargi och överläto makten åt sina ledande funktionärer, landsorganisationen Confederación General del Trabajos (C. G. T.), splittring i en socialistisk och en kommunistisk fraktion, samt de efterföljande regeringarnas brist på intresse för arbetarklassens välfärd. Statskuppen 4 juni 1943, varigenom president Castillo störtades, inledde ett nytt skede i Argentinas historia. Själen i den var officersgruppen Grupo de Oficiales Unidos (G. O. U.) med krigsministern i kabinettet Castillo general Ramírez som ledare. Som regimens starke man framträdde emellertid snart överste Juan Perón. Den nya regeringen vände sig mot arbetarorganisationerna och upplöste C. G. T. Genom flera andra åtgärder fick den en stor del av befolkningen med sig. De politiska partierna förbjödos och sträng presscensur infördes. Perón kom dock snart underfund med att regimen för sitt fortbestånd krävde stöd hos massorna. Han sökte då kontakt med arbetarklassen. Som chef för departementet för

arbetarfrågor och social välfärd utvecklade han stor aktivitet. Under 1944 och 1945 infördes genom dekret talrika sociala reformer till arbetarnas fromma. C. G. T. reorganiserades under regeringens kontroll, sedan den rensats från Perónfientliga element.

I oktober 1945 inträdde en allvarlig kris för 4 juniregimen. Som en förberedelse till presidentvalet hade diktaturen i början av 1945 uppmjukats, och oppositionen fick nu luft under vingarna. Stora demonstrationer och en studentstrejk ägde rum, och 9 oktober revolverade garnisonen i Campo Mayolägrat utanför Buenos Aires. Perón tvangs att lämna alla sina poster, och en ny militärregering bildades med uppgift att likvidera diktaturen. Men de civila politikerna vägrade att samarbeta, emedan de i den nya regeringen endast sågo en ny upplaga av den föregående och general Farrell, som februari 1944 efterträtt Ramírez som president, kvarstod på sin post. Om partiledarna kunnat enas om att bilda en stark demokratisk regering, som lovat vidmakthålla de sociala reformer den föregående regimen infört, en regering som kunnat påräkna stöd av en stor del av armén, är det mer än sannolikt, att Perón ej i dag varit Argentinas president. Nu ingrepo arbetarmassorna, och 17 oktober var Buenos Aires i deras händer. Armén gjorde intet försök till motstånd. Perón, som varit internerad på en klippö utanför Buenos Aires, återfördes i triumf till huvudstaden. De antiperónistiska politikernas tvekan i det avgörande ögonblicket hade stått Argentina dyrt!

Trots händelserna 17 oktober 1945 ansågo de flesta iakttagare både inom och utom Argentina att Perón ej hade några chanser vid presidentvalet. Efter att först ha förnekat sig ha några aspirationer kastade han sig in i valkampanjen stödd av det nybildade Partido Laborista. Motkandidaten José Tamborini stöddes av en koalition av radikaler, socialister och kommunister. Valet 24 februari 1946 blev en överväldigande seger för Perón, som i elektorskollegiet fick flera röster än någon tidigare presidentkandidat och stor majoritet hos folket. Både perónister och antiperónister äro ense om att valet, som försiggick under arméns kontroll, skedde under full valfrihet (jfr Sv. T. 1946 häfte 5). Orsaken till Peróns seger är främst att söka i hans vädjan till den argentinska nationalismen (den amerikanske ambassadören Bradens roll skall beröras längre fram) och till arbetarnas klasskänsla. Oppositionen underskattade i alltför hög grad Peróns attraktionskraft på de argentinska arbetarna. Perón hade nått sitt mål — att bli Argentinas konstitutionella president.

Efter sin valseger hade Perón ej behövt uppträda som diktator. Han hade valts med en solid majoritet, och hans parti kontrollerade kongressens båda hus. Men trots detta har regimen med åren blivit alltmer totalitär. I deputeradekammaren hade oppositionen, främst representerad av det före 1943 största partiet, det radikala (Unión Cívica Radical) dock fram till 1949 möjlighet att göra sin röst hörd. Inskridandet mot den oppositionella pressen började 1947; kulmen nåddes januari 1951, då den världsbekanta tidningen *La Prensa* tvingades upphöra. Av oavhängiga tidningar återstår nu endast *la Nación* — hur länge återstår att se. Det är emellertid ej oppositionen, som är särskilt företrädd bland de intellektuella, utan Peróns egna anhängare, som berett honom de största svårigheterna. Hans försök att organisera dessa, omfattande män med skilda politiska och ekonomiska åskådningar, i ett enda parti, Partido Unico de la Revolución, senare omdöpt till Partido Peronista, kunde först 1948 förverkligas.

Vid kongressvalen 1948 vunno Peróns anhängare en stor seger. Detta gav honom möjlighet att revidera den argentinska konstitutionen av 1853. Förändringarna i den nya författningen av mars 1949 voro delvis betingade av den tekniska utvecklingen men medförde också ett förstärkande av presidentmakten. Sålunda erhöll presidenten ökade möjligheter att proklamera belägringstillstånd, en bestämmelse som oppositionen förgäves bekämpade. Presidenten, som nu väljes direkt av folket, kan i motsats mot tidigare omedelbart omväljas — härmed var vägen beredd för Peróns återval 11 november 1951. I den nya författningen definieras arbetarnas speciella rättigheter och tillerkännes staten ett väsentligt ökat inflytande över det ekonomiska livet. I det stora hela låter författningen Perón framstå som en socialt medveten modern demokrat — men hans gärningar tala ett annat språk.

Peróns administration har vilat på tre hörnpelare: armén, kyrkan och den organiserade arbetarrörelsen. Det är den sistnämnda, som givit honom hans stora folkliga popularitet. Arbetarklassen har obestriddligen erhållit höjda löner och ökade sociala förmåner men detta har skett till priset av att den förvandlats till ett lydigt redskap för regimen. De antiperonistiska fackföreningarnas frihet har tillintetgjorts. Strejker ha dock ej uteblivit. Den allvarligaste var den eljest peróntrogna järnvägsmännens (Unión Ferroviaria) i januari 1951, vilken endast kunde brytas sedan Perón ställt de strejkande under krigslagarna. Järnvägsmannastrejken var den förnämsta orsaken till hans aktion mot *La Prensa*; det gällde att

avvända arbetarnas uppmärksamhet från aktionen mot dem. För Perónregimens framtid kommer det att bli av avgörande betydelse i hur hög grad de enskilda fackföreningsmedlemmarna kunnat bevara ett självständigt tänkande. Mycket tyder på, att de missnöjda av dem komma att gå till kommunisterna, om all legal opposition förbjöds. Kommunisterna ha ej tvekat att förklara, att deras enda invändning mot Perón är, att han ej förverkligat sitt eget program och att de i verkligheten äro bättre perónister än han själv.

Armén var den faktor, som förde Perón till makten och troligen också kommer att bestämma, hur länge han skall få behålla den. Trots sin nära förbindelse med arbetarklassen under sin väg till makten har armén förblivit Peróns skötebarn. Militärer ha spelat en ledande roll både politiskt och ekonomiskt. En betydande upprustning pågår, och för första gången i Argentinas historia åtnjuter armén popularitet hos folkets stora massa. Men slitningar ha ej saknats mellan Perón och hans generaler. Dessa ha särskilt varit missnöjda med señora Eva Peróns politiska aktivitet och det var deras opposition, som tvang henne att avstå från att kandidera till vicepresidentposten vid valet november 1951. Det är emellertid Alexanders uppfattning, att armén ej kommer att försöka en revolt så länge Perón lyckas behålla sitt grepp över arbetarna. Det illa planlagda revoltförsöket 28 september 1951, som ägde rum efter det Alexander avslutat sin bok, synes ej ha fått några djupare följder.

I religiöst avseende är Argentina som bekant ett katolskt land, men kyrkan har ej där haft samma maktställning som i det forna moderlandet Spanien. 1884 avskaffades religionsundervisningen i statsskolorna. Efter revolutionen 1943 förändrades läget. Ett dekret december s. å. återinförde obligatorisk katolsk religionsundervisning. Kyrkan har därefter öppet stött Perónregimen, ett stöd som torde haft stor betydelse för Peróns val 1946. Men med Perónregimens utveckling i totalitär riktning har en viss spänning inträtt mellan den och katolska kyrkan, och allt talar för att denna spänning kommer att öka, sedan Perón sökt förvandla perónismen från en politisk doktrin till en trossak för alla argentinare. Den förnämste opponenter inom den kyrkliga hierarkin har varit biskop Miguel de Andrea, länge en av landets ledande kyrkomän. Han var den ende argentinske biskop, som ej undertecknade 1945 års herdabrev till förmån för Peróns val till president.

Peróns ekonomiska politik kan närmast definieras med slagordet

»Argentina åt argentinarna». I ett tal 9 juli 1947 i Tucumán, den stad där Argentinas nationella oberoende proklamerades 1816, sade han sig skola eftersträva landets ekonomiska självständighet. Medlen att förverkliga denna ha varit förvärv av de av utländskt kapital ägda argentinska industrierna, återbetalande av Argentinas utländska statsskuld samt minskning av landets beroende av agrarexporten genom ett vidsträckt industrialiseringsprogram. En femårsplan framlades för kongressen hösten 1946. Dess övervakande anförtroddes åt ett nationellt ekonomiskt råd, vars president Miguel Miranda till sitt fall 1949 var Argentinas ekonomiska diktator. I början av 1947 träffades ett avtal med England om köp av de av detta land ägda argentinska järnvägarna. Industrialiseringsprogrammet har stött på svårigheter, men en järn- och stålindustri har skapats, och stora framsteg ha skett i fråga om transportväsendet till sjöss och i luften. Ett allvarligt problem är emellertid den ständigt fortgående inflationen. Dennas storlek är svårt att exakt ange, då Perónregeringen förbjudit publicerandet av siffror för löner och levnadskostnader. Den engelska Economist uppskattade i april 1949 stegringen av levnadskostnaderna sedan 1939 till 400 %. I valutahänseende har Argentinas ställning de senaste åren avsevärt försämrats. Sverige har som bekant f. n. stora fordringsbelopp fastfrusna i Argentina.

Utrikespolitiskt har Perón sökt skaffa Argentina en plats i solen. Till en början lyckades han också förskaffa sitt land en betydande prestige. Då Perón tillträdde 4 juni 1946, var det enda europeiska land med vilket Argentina underhöll vänskapliga förbindelser Francos Spanien; på västra halvklotet voro dess förbindelser med både Förenta staterna och övriga amerikanska republiker utpräglat kyliga. Perón bevarade vänskapen med Spanien, och Argentina ledde motståndet mot FN:s diplomatiska bojkott av Franco, vilken upphävdes november 1950. Med Sovjetunionen återupprättades de sedan 1917 avbrutna diplomatiska förbindelserna. Vid FN:s generalförsamling 1947 valdes Argentina till medlem av säkerhetsrådet. Utrikesminister Bramuglia gjorde hösten 1948 under Berlinblockaden ett försök att medla mellan västmakterna och Sovjetunionen, vilket, om det också misslyckades, bidrog att fästa världens uppmärksamhet på Argentina som fredsmäklare. Perón har vid flera tillfällen uppträtt som förespråkare för den s. k. tredje ståndpunkten, så i sin dramatiska fredsappell till världen juli 1947. Detta är emellertid ej det enda ansikte han visat världen. Vid internationella konferenser har han flera gånger gjort sig till förespråkare

för de s. k. underutvecklade («backward») länderna. Så var fallet vid den internationella handelskonferensen i Havanna 1948, vid diskussionerna om en interamerikansk bank och vid förhandlingarna om ett internationellt veteavtal. Vid Havannakonferensen motsatte sig Argentina Förenta staternas förslag att handelsbarriärerna skulle avlägsnas. Ifråga om den interamerikanska banken blev Argentinas generösa erbjudande att finansiera den en tom gest, då dess innehav av dollars redan då avsevärt reducerats. Med avseende å veteavtalet uppträdde Argentina som talesman för de länder, som måste exportera jordbruksprodukter och importera industrivaror. Dess motvillighet att sänka priset på vete och kött har lett till handelspolitiska konflikter med särskilt England.

Mussolini yttrade en gång att fascismen ej var någon exportvara. Perón har veterligt ej avgivit någon liknande försäkran, tvärtom tyder mycket på att han betraktar perónismen som någonting som är avsett att spridas utöver Argentinas gränser. Han har särskilt sökt kontakt med arbetarorganisationerna i övriga latinamerikanska länder, bedrivit en vidsträckt propaganda för sin regim och etablerat intima förbindelser med inflytelserika militärkretsar över hela Sydamerika. Vid de statskupper, som ägde rum i Peru och Venezuela i oktober och november 1948, spelade officerare, som stått i nära kontakt med Perón, en avgörande roll. Några av hans närmaste underlydande ha öppet förordat återupprättandet av det forna spanska vicekonungadömet Rio de la Plata (Argentina, Uruguay, södra Brasilien, Paraguay och delar av Bolivia). Själv har emellertid Perón vid flera tillfällen förnekat sig ha några imperialistiska ambitioner. Att han är en lidelsefull argentinsk nationalist kan dock betraktas som säkert.

Huvudproblemet för den argentinska utrikespolitiken har givetvis varit förhållandet till Förenta staterna. Washingtons politik har härvid utmärkt sig för stor obeständighet, häftig antagonism har omväxlat med »appeasement». Perón å sin sida har med en i princip fientlig inställning till den nordlige grannen av denne samtidigt sökt utvinna så stora fördelar som möjligt. Under andra världskrigets första skede intog Argentina under president Castillos ledning en mot axelmakterna välvillig neutralitet. Vid den interamerikanska konferensen i Rio de Janeiro januari 1942 motsatte sig Argentina Förenta staternas förslag, att alla de amerikanska staterna skulle avbryta de diplomatiska förbindelserna med axelmakterna och vidta effektiva åtgärder mot dessas spionageverksamhet. Riokonferensens förlopp förorsakade en häftig schism

mellan Hull och Sumner Welles, Förenta staternas främste delegat, då Hull förebrådde Welles, som ansåg att det främst gällde att bevara enigheten på västra halvklotet, för att ha tagit alltför stor hänsyn till de argentinska synpunkterna. Denna schism blev en av de främsta orsakerna till Welles' avgång från understatssekreterareposten augusti 1943. Ensam bland de amerikanska staterna fortfor Argentina att upprätthålla diplomatiska förbindelser med axelmakterna till januari 1944. Efter statskuppen 4 juni 1943 erkände Förenta staterna snabbt general Ramírez' regering i den förhastade förhoppningen, att den skulle intaga en proallierad hållning. Ramírez' regering spelade tvärtom en aktiv roll vid statskuppen i Bolivia december 1943, där öppet pronazistiska element voro inblandade. Efter general Farrells makttillträde februari 1944 inträdde en förändring i Förenta staternas hållning till Argentina. I juni återkallades den amerikanske ambassadören från Buenos Aires, och nu inträdde den kanske mest ovänkapliga perioden i de amerikansk-argentinska förbindelsernas historia. I över ett år vägrade Washington att erkänna general Farrells innehav av makten. Då krigets utgång blev tydlig inträdde emellertid en omsvängning i Argentina. I mars 1945 förklarade det krig mot Tyskland och Japan och fick härigenom trots Sovjetunionens protester tillträde till San Franciscokonferensen, där FN konstituerades. Förenta staterna utsåg nu Spruille Braden, en expert på sydamerikanska frågor, till ambassadör i Buenos Aires.

Bradens mission i Buenos Aires varade endast juli—september 1945 men fick dock stor betydelse för de amerikansk-argentinska relationerna. Han inledde genast efter sin ankomst en häftig kampanj mot Farrell och Perón och trädde i förbindelse med oppositionspartierna. Bradens uppträdande har bedömts olika. Sumner Welles kritiserar honom för att alltför öppet ha intervenerat i Argentinas inre angelägenheter och härigenom faktiskt ha bidragit till att stärka Peróns ställning inför presidentvalet. Andra åter anse, att Braden hemkallats för tidigt; hade han varit i Buenos Aires under de kritiska oktoberdagarna 1945, kunde han genom sina råd ha ingivit de demokratiska politikerna det förtroende de behövde för att övertaga regeringsmakten. En argentinsk oppositionsledare har meddelat Alexander, att enligt hans åsikt Braden i historien kommer att framstå som en av de bästa vänner Argentina haft. Vad som däremot får anses otvivelaktigt är, att den blåa bok Washingtonregeringen publicerade två veckor före valet, och vari Argentinas hållning under kriget skarpt kritiserades,

på de argentinska väljarna fick en effekt rakt motsatt den åsyftade.

Efter Peróns val inledde Förenta staterna en helt ny politik mot Argentina. President Truman deklarerade Washingtons villighet att nu förhandla om ett försvarsavtal med *alla* de amerikanska republikerna. Den nye ambassadören i Buenos Aires George Messersmith bestred till och med att Perónregimen var en diktatur, och förbindelserna med dennas motståndare avbrötos. Amerikanska affärsmän strömmade till Buenos Aires i hopp om att kunna profitera av Peróns ekonomiska expansionsproblem. I maj 1950 beviljade Förenta staterna ett lån på 125 miljoner dollars till ett antal argentinska privata banker. Orsakerna till denna förändrade hållning äro ej alldeles klara. Perónregimen har förvisso ej ändrat karaktär; Alexander gör en talande uppräknig av de ledande personer från det nazistdominerade Europa, vilka funnit en tillflykt i Argentina. Sannolikt har man i Washington betraktat Perón som en potentiell värdefull allierad i ett tredje världskrig. Härför talar att ledande amerikanska militärer varit bland dem som ivrigast påyrkat ett »samförstånd» med Argentina. Fråga är emellertid, om ej Förenta staterna efter 1946 gått för långt i sin appeasementpolitik. Det är Alexanders uppfattning, att endast en ekonomisk kris kan bringa Perónregimen på fall, och ehuru han ej anser, att Förenta staterna bör påskynda en dylik, finner han intet skäl för Washington att hjälpa till att rädda Argentina ur det ekonomiska dilemma, i vilket det på sistone råkat.

Eran Perón är uppenbart i färd med att förändra den argentinska historiens gång. Det argentinska totalitära systemets natur har emellertid förvillat många utländska iakttagare. På visst liberalt håll har man, emedan man betecknat regimen som »fascistisk», ej insett att orsaken till Peróns stöd hos argentinska folket varit de ekonomiska och sociala reformer han genomfört sedan mitten av 1940-talet. Att det en gång så stolta argentinska folket varit villigt att för detta pris sälja sin frihet, är den lärdom dessa liberaler böra dra av det argentinska experimentet. Å andra sidan finnas de, som förneka systemets totalitära natur, emedan till helt nyligen *La Prensa* och *La Nación* tillåtits en viss yttrandefrihet och det i Buenos Aires finns en kongress med ett antal oppositionella deputerade; faktiskt lyckades också oppositionen vid valen november 1951 samla en aktningvärd röststyrka särskilt i huvudstaden. Denna grupp, som är företrädd både i State Department och i kongressen i Washington, har fortsatt att betrakta Argentina

som en god granne och uppenbart betvivlat Peróns möjligheter att hos de latinamerikanska länderna bilda ett reaktionärt block, som intet har till övers för den politiska frihet och demokrati Förenta staterna i världen gjort sig till talesman för. Alexander är emellertid för sin del klart medveten om denna fara; det kan vara på sin plats att ordagrant citera den allvarliga varning varmed han avslutar sin bok: »Unless the United States is careful, she will one day wake up to find a united front of totalitarian military dictatorships among the nations to the South, proudly headed and dominated by El Líder-Su Excelencia Señor Presidente de la Republica Argentina, General Juan Domingo Perón.»
